

هشتاد سال تکاپوی فرهنگی
| خاطرات فرهنگی سیاسی مرتضی آخوندی |
گفت‌وگو و تنظیم: رضا اکبری آهنگر

چاپ اول

۱۴۰۰

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران (پژوهشکده تاریخ معاصر)

موضوع: آخوندی، مرتضی - خاطرات	سرشناسه: آخوندی، مرتضی
موضوع: ایران - تاریخ - پهلوی، ۱۳۰۴-۱۳۵۷ - خاطرات	عنوان و نام پدیدآور: هشتاد سال تکاپوی فرهنگی:
موضوع: Iran - History - Pahlavi, 1925-1978 Diaries	خاطرات فرهنگی سیاسی مرتضی آخوندی / گفت‌وگو و
شناسه افزوده: اکبری آهنگر، رضا، ۱۳۶۱ - ، گردآورنده	تنظیم رضا اکبری آهنگر.
شناسه افزوده: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران	مشخصات نشر: تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر
رده‌بندی کنگره: DSR۱۴۸۶	ایران، ۱۴۰۰.
رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۲۴۰۹۲	مشخصات ظاهری: ۲۸۰ص.
شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۶۲۲۹۶	شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۳۸-۱
وضعیت رکورد: قیفا	وضعیت فهرست‌نویسی: قیفا
	عنوان دیگر: خاطرات فرهنگی سیاسی مرتضی آخوندی

هشتاد سال تکاپوی فرهنگی

| خاطرات فرهنگی سیاسی مرتضی آخوندی |

| گفت‌وگو و تنظیم: رضا اکبری آهنگر | ناظر علمی: دکتر موسی فقیه حقانی |

نشانی: تهران، خیابان ولی عصر (عج) خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نبش چناران، شماره ۱۵

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۱۹۷۵ | تلفن: ۲۲۰۰۳۴۶۹ | دورنگار: ۲۲۶۰۲۰۹۶

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

چاپ اول: ۱۴۰۰ | تعداد: ۱۰۰۰ | قیمت: ۶۰۰۰۰ تومان

لیتوگرافی چاپ و صحافی: شرکت چاپ و انتشارات وابسته به اوقاف و امور خیریه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۳۸-۱

نشانی مرکز توزیع: نمایشگاه و فروشگاه دائمی سرای تاریخ

خیابان ولی عصر (عج)، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، شماره ۱۱

نمابر: ۰۲۱-۲۲۶۰۲۰۹۶ | نشانی وب فروشگاه: www.iichstore.ir

سفارشات: ۰۲۱-۳۲۶۰۵۰۷۳ و ۰۹۳۳۳۹۰۰۷۵۵

نشانی ما در شبکه‌های اجتماعی: @IICHSPub

www.iichs.ir | info@iichs.org

کلیه حقوق این اثر متعلق است به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
پیشینه‌ای از خاندان تاجران روحانی	۱۵
نامه احمدشاه و هشدار درباره رضاخان	۱۷
تحریف تلگراف در جهت حمایت از رضاخان	۱۸
رهنمود حاج شیخ عبدالکریم حائری برای فرزندان شیخ احمد	۱۹
یادی از مرحوم حاج شیخ عباس قمی	۱۹
از حوزه مشهد تا حوزه نجف	۲۰
خاطراتی از تقسیم وجوهات آقا سیدابوالحسن توسط پدر	۲۲
کمک به حاج شیخ عباس قمی و ورود به حوزه نشر	۲۲
هجرت پدر بزرگ پس از واقعه گوهرشاد	۲۳
بازگشت پدر و عمو به ایران و ازدواج آنها	۲۵

- گذری بر ادامه زندگانی عمو..... ۲۶
- خاطراتی از ظلم‌های رضاخانی..... ۲۹
- انگیزه و چگونگی شکل‌گیری مدارس جامعه تعلیمات اسلامی..... ۳۱
- گسترش مجموعه مدارس و فعالیت‌های جامعه تعلیمات اسلامی..... ۳۴
- مقایسه‌ای بین مدارس جامعه تعلیمات اسلامی و علوی..... ۳۵
- تولد من و سکونت در تهران..... ۳۷
- دیگر فرزندان حاج شیخ محمد آخوندی..... ۳۸
- نمایی از فضای مذهبی و تربیتی خانواده..... ۳۸
- یادی از مرحوم زاهد و مرحوم راشد..... ۳۹
- ناشران روحانی..... ۴۱
- چاپ صحیفه سجاده، اولین کار پدر در ایران..... ۴۲
- شروع به تحصیل در جامعه تعلیمات اسلامی..... ۴۴
- نظر پدرم درباره آیت‌الله کاشانی و فدائیان اسلام..... ۴۹
- قتل رزم‌آرا و توضیحاتی در مورد برادرش..... ۵۱
- یادی از قیام ۳۰ تیر و کودتای ۲۸ مرداد..... ۵۲
- اصول کافی و تعلیقات علامه طباطبایی و استاد غفاری..... ۵۳
- ارتباط با هانری کربن..... ۵۵
- علامه امینی و چاپ الغدیر..... ۵۷

دیدار علامه امینی با نواب و کربلایی کاظم.....	۵۹
تأسیس کتابخانه توسط علامه امینی	۶۰
تنظیم رساله آیت الله بروجردی.....	۶۱
چاپ اصول فلسفه و روش رئالیسم و تفسیر المیزان.....	۶۲
اولین سفر حج پدر.....	۶۵
سفر آیت الله سیدنورالدین حسینی شیرازی به تهران.....	۶۶
مساجد بازار، پایگاه سخنرانان معروف.....	۶۷
ممانعت از فروش کتاب امام علی صوت العدالة الانسانیة.....	۷۱
بحار الانوار و ماجرای تعلیق علامه طباطبائی.....	۷۲
انس با مخالفین و موافقین فلسفه از جمله علامه مصباح یزدی.....	۸۰
دو سفر خاطره انگیز.....	۸۱
توقف چندماهه در تحصیل.....	۸۴
ورود به دبیرستان کمال نارمک در اولین سال تأسیس.....	۸۶
تحصیلات حوزوی در دوره دبیرستان.....	۹۰
شروع کار در کنار پدر.....	۹۲
دوران تلخ ورشکستگی.....	۹۳
فراگیری زبان انگلیسی.....	۹۹
افسر نویسنده.....	۱۰۱

- رحلت آیت‌الله بروجردی و مرجعیت پس از ایشان..... ۱۰۲
- جلسات "گفتار ماه"، "کانون هدایت جوانان" و "کانون تشیع"..... ۱۰۴
- چاپ *عروة الوثقی*..... ۱۰۸
- ماجرای لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی..... ۱۱۰
- لوايح شش‌گانه و رفراندوم انقلاب سفید..... ۱۱۱
- فاجعه فیضیه..... ۱۱۳
- دیدار با امام و پرسشی از ایشان..... ۱۱۵
- قیام پانزده خرداد..... ۱۱۵
- آزادی امام..... ۱۲۰
- کاپیتولاسیون، تبعید امام و اعدام انقلابی منصور..... ۱۲۱
- فلسفه تأسیس مؤسسه "در راه حق"..... ۱۲۳
- فروش آثار مهندس بازرگان..... ۱۲۵
- سرگذشت فلسطین و احضار به ساواک..... ۱۲۶
- ارتباط با استادان و دانشگاه‌های خارجی..... ۱۲۹
- مشتری اسرائیلی!..... ۱۳۱
- تأسیس مسجد الجواد..... ۱۳۲
- نکاتی در مورد فخرالدین حجازی..... ۱۳۴
- دکتر امامی، امام جمعه..... ۱۳۵

- یادی از شهید پاک‌نژاد ۱۳۵
- شاه، اعراب و اسرائیل ۱۳۷
- رحلت پدر بزرگ در نجف ۱۳۹
- تأسیس بیمارستان خیریه حضرت ولی عصر (عج) ۱۴۰
- خواستگاری و ازدواج به سبک سنتی ۱۴۱
- آغاز اخراج ایرانیان از عراق و سخنرانی مرحوم فلسفی ۱۴۴
- دو دیدار با دکتر نصر ۱۴۶
- سعیدی، شخصیتی که از هیچ چیز نمی‌ترسید ۱۴۷
- سازمان مجاهدین خلق ۱۴۹
- دست رد بر سینه شیخ علی تهرانی ۱۵۰
- ماجرای کتاب شهید جاوید ۱۵۱
- سفر پدرم به لبنان ۱۵۳
- سفر نیکسون به ایران در فضای خفقان ۱۵۴
- اولین سفر حج ۱۵۴
- چاپ آثار آیت‌الله مکارم شیرازی ۱۶۱
- کسالت پدر ۱۶۳
- حضور در اولین روز جنگ فالانژها و فلسطینی‌ها ۱۶۴
- تغییر تاریخ هجری شمسی به شاهنشاهی ۱۶۸

مقدمه

تاریخ فرهنگ، یکی از مهم‌ترین سرفصل‌های تاریخ یک کشور است. موضوع مهمی که شاید گرافه نباشد ادعا کنیم که در کشور ما، آن میزان که به ضبط و ثبت تاریخ سیاسی همت گماشته شده، تاریخ فرهنگی مورد توجه قرار نگرفته است. در میان آن میزان از تاریخ فرهنگی نگارش شده نیز، دست یاری تاریخ شفاهی را کمتر می‌بینیم. لذا بر آن شدیم تا گامی در این مسیر نهاده و به سراغ یکی از عناوین قابل توجه در تاریخ فرهنگی کشورمان، یعنی "تاریخ طبع و نشر" برویم.

در این میان انتشارات "دارالکتب الاسلامیه" از سرآمدان نشر آثار اسلامی بود که به یقین همه محققان علوم دینی عصر ما، مستقیم و یا غیرمستقیم، از منشورات این ناشر پرمحصول استفاده نموده‌اند. چاپ و نشر برخی از مهم‌ترین کتب دینی برای اولین بار و همچنین بازنشر و احیاء برخی از دیگر آثار بی‌نظیر علمای دین، از برگ‌های زرین این انتشارات است. مدیریت بخش مهمی از توزیع کتب مذهبی آن هم در سطح بین‌المللی، ارتباط با علما و نویسندگان، و عکس‌العمل‌های رژیم پهلوی به نشر برخی از متون اسلامی، تنها بخشی از موضوعاتی است که بر اهمیت ضبط و ثبت خاطرات

مربوط به این انتشارات می‌افزود.

از آنجا که مؤسس انتشارات "دارالکتب الاسلامیه" یعنی مرحوم حجت‌الاسلام و المسلمین حاج شیخ محمد آخوندی (رحمت الله علیه)، در جوار رحمت حق آرمیده بودند، به ضبط خاطرات فرزند گرامشان، جناب آقای حاج مرتضی آخوندی (حفظه الله) مشغول شدیم. اما به واسطه آنکه ایشان از سال‌های اولیّه ورود مرحوم پدرشان به عرصه نشر، در کنار ایشان بوده‌اند، خاطرات بسیار مهمی داشتند که می‌تواند تاریخچه‌ی این انتشارات را به خوبی نمایان سازد. هر چند که ما با هدف پرداختن به تاریخ فرهنگی کشورمان به سراغ جناب آقای آخوندی رفتیم، اما علاوه بر خاطرات فرهنگی ایشان، با خاطرات معتد سیاسی مواجه شدیم که برخی از آن‌ها به نوبه خود کم‌نظیر بود.

برای شروع، در یکی از روزهای بهاری، به کتابفروشی قدیمی‌شان در بازار سلطانی تهران، رفتیم. حجره‌ای که لباسی از کتبی رنگارنگ بر تن داشت و بخش فراوانی از خاطرات مذکور در آنجا رخ داده بود. حاج آقای آخوندی که از پیشکسوتان آن بازار و مسجد سید عزیزالله به حساب می‌آیند، از همان بدو امر، با گرمی از این طرح استقبال نمودند و از همان روز اول یعنی ۲۶ فروردین ۱۳۹۵، ضبط را آغاز نمودیم. بیان حدود ۶۵ ساعت خاطره در قالب ۵۲ جلسه، محصول این پروژه بود. علیرغم آنکه اکثر این جلسات در همان محل کسب ایشان صورت گرفت و به نوعی مزاحمت به حساب می‌آمد، اما در طول این مدت در نهایت تواضع، صبر و متانت، افتخار هم‌نشینی با خود را نصیب ما نمودند.

هرچند که خاطرات جناب آقای آخوندی از ابتدا تا سال‌های فعالیت فرهنگی در نظام جمهوری اسلامی، به تفصیل ضبط شده است، اما این

کتاب را به بخشی از خاطراتشان که مربوط به قبل از پیروزی انقلاب است، اختصاص دادیم. متن تنظیم شده، توسط ایشان اصلاح و مورد تأیید قرار گرفت. به مدد الهی، بقیه خاطرات را نیز در آینده تقدیم می‌کنیم.

در پایان بر خود لازم می‌دانم که از عنایت و پشتیبانی مسئولین "مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران" به‌ویژه جناب آقای دکتر موسی فقیه حقانی، و همچنین از راهنمایی‌های بی‌دریغ برادر و دوست عزیزم جناب آقای وحید خضاب، در به ثمر رسیدن هر چه بهتر این اثر کمال امتنان و سپاس را داشته باشم.

رضا اکبری آهنگر

زمستان ۱۳۹۹

www.ketab.ir